

УДК 2-526.62:394.43(477)(477.86-21)
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2025.04.948>

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ОСОБЛИВОСТІ КОРОНАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ: КОРОНАЦІЯ ІКОНИ МАТЕРІ БОЖОЇ СТАНИСЛАВІВСЬКОЇ

Ірина ДУНДЯК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8175-479X>
докторка мистецтвознавства, професорка, Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра дизайну і теорії мистецтва,
вул. Шевченка, 57, 76000, Івано-Франківськ, Україна,
e-mail: iryna.dundiak@pnu.edu.ua

Леся СЕМЧУК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3209-3585>
кандидатка мистецтвознавства, доцентка, Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра дизайну і теорії мистецтва,
вул. Шевченка, 57, 76000, Івано-Франківськ, Україна,
e-mail: lesia.semchuk@pnu.edu.ua

Мета статті — висвітлення культурно-мистецьких подій, пов'язаних з коронацією ікони Матері Божої Станиславівської. Проаналізовано значення чудотворної ікони Матері Божої Станиславівської серед українських коронованих чудотворних ікон. Докладно висвітлено історію її походження, повторного віднайдення, чудесного порятунку. Виділено іконографічні особливості ікони Матері Божої Станиславівської серед відомих копій Ченстоховської чудотворної ікони. Акцентовано, що коронація в Станиславові стала найбільшою подією в місті ХХ ст. Організація дійства, його мистецьке оформлення було одним з найкращих для коронацій того часу. Автори відзначають особливе духовно-мистецьке значення святині для міста, яке варто відновити й намагатися організувати бодай тимчасове перебування цієї ікони в Івано-Франківську.

Ключові слова: чудотворна ікона, іконографія, коронація ікони, Матір Божа Станиславівська, іконопис, Івано-Франківськ.

Iryna DUNDIAK

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8175-479X>
Doctor of Art History, Professor,
Professor of Design and Theory of Art,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
57, Shevchenko Str., 76000, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
e-mail: iryna.dundiak@pnu.edu.ua

Lesia SEMCHUK

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3209-3585>
Candidate of Art History, Associate Professor,
Associate Professor of Design and Theory of Art,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
57, Shevchenko Str., 76000, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
e-mail: lesia.semchuk@pnu.edu.ua

CULTURAL AND ARTISTIC FEATURES OF CORONATION PROCESSIONS ON THE TERRITORY OF UKRAINE: THE CORONATION OF THE ICON OF THE MOTHER OF GOD OF STANISLAV

Introduction. The article is devoted to cultural and artistic events related to the coronation of the icon of the Mother of God of Stanislav. The importance of the miraculous icon of the Mother of God Stanislaviv among Ukrainian crowned miraculous icons is analyzed. The history of its origin, re-finding, wonderful rescue is covered in detail. Iconographic features of the icon of the Mother of God Stanislaviv are distinguished among the well-known copies of the Czestochow miracle icon.

The main milestones of the historical life of the icon in temples (the Armenian Church of Ivano-Frankivsk for three centuries, and later in the church in Gdansk) are covered in detail. The history of the holidays associated with this icon is outlined, the stories of numerous wonderful recovery are briefly defined: the faithful were healed from terrible ailments, found spiritual support. A positive impact on the urban community was noted that the city was actually under the cover of the Mother of God and was a rather large vacation place.

The process of preliminary preparation for recognition of the icon is detailed. In 1937, the icon of the Mother of God Stanislaviv was crowned. The article briefly outlines the tradition of coronation of miraculous icons that existed in Western Ukraine since the seventeenth century. Such a rite spread in the seventeenth century by the countries of Western Europe, and in the seventeenth century in the territories of modern Ukraine. It is emphasized that the coronation in Stanislaviv became the largest event in the city of the twentieth century. By mass of visit. The organization of the action, its artistic design was one of the best for coronation of the time. The authors note the special spiritual and artistic significance of the shrine for the city, which should be restored and attempted to organize at least the temporary stay of this icon in Ivano-Frankivsk.

Keywords: miraculous icon, iconography, icon coronation, Mother of God Stanislavivska, iconography, Ivano-Frankivsk.

Вступ. Бажання чуда супроводжує людство весь час, тому наявність чудотворної ікони в регіоні ставало не лише духовно-моральним стрижнем відповідної громади, а й залучало до місцевості паломників, що поживавлювало її економічний та культурно-мистецький розвиток. Чудотворний образ може бути коронований (за дотриманням певних вимог), а отже, максимально шанованим у краї. Українські землі віддавна мали доволі багато ікон, у яких були зафіксовані факти творення чуда. Однією з найдавніших та найвідоміших, та згодом викраденою, є Вишгородська Богородиця. Західноукраїнські землі також упродовж століть мали чимало відомих чудотворних ікон (Почаївська, Зимненська, Гошівська, Зарваницька тощо).

У XVIII ст. маленький Станиславів (Івано-Франківськ) був відомий далеко за межами Прикарпаття завдяки, власне, чуду, якого не купиш — чудотворній іконі Матері Божої Станиславівської.

Тому *актуальним* є дослідити історію побутування цієї ікони в нашому місті, та шлях, який вона мала пройти до коронації. Це є важливим для з'ясування історико-культурного життя міста та для розуміння, як відбувалися такі коронації в часи XX століття. Варто розуміти, що на території України це була остання коронація чудотворної ікони в XX ст., а ми сьогодні недооцінюємо значущість як традиційних, так і новітніх релігійних практик. Їх соціальна роль суттєво підвищується в періоди глобальних змін і суспільних зрушень та допомагає налагоджувати толерантні міжконфесійні стосунки та взаємозв'язки з метою попередження та своєчасного залагодження майбутніх політичних, міжетнічних і збройних конфліктів. Форма проведення цієї події може стати прикладом для вирішення змін, які відбуваються сьогодні в соціумі та висвітлення формування нових варіантів та форм релігійних практик не тільки як продуктивних форм об'єднання людей довкола релігійних громад, але й заради досягнення мети загального суспільного блага [1, с. 4].

Теоретичне підґрунтя. В українському мистецтвознавстві до сьогодні мало приділено уваги культурно-мистецьким особливостям різноманітних релігійних дійств, у яких використовують артефакти образотворчого мистецтва. Серед статей, які дотичні до вищеназваної проблеми в контексті нашої розвідки, можемо виділити працю Л. Міляєвої,

у якій авторка акцентує на особливостях побутування чудотворних ікон в католицькій та православній традиції [2]. У своїй статті М. Левицька окреслює короновані ікони XVIII—XIX ст. в унійній традиції [3]. У науковому доробку І. Дундяк знаходимо розвідку щодо мистецьких особливостей церковних процесій XVII—XVIII ст. [4]. Серед сучасних праць, які актуалізують розуміння та значення релігійних практик для суспільства, варто виділити монографію С. Яремчука [1].

Попри наявність упродовж багатьох віків в Україні багатьох чудотворних ікон мусимо відзначити невелику кількість наукових розвідок з цього приводу, але в даному контексті для нашого дослідження були важливими окремі статті А. Вигоднік [5] та О. Ременяки [6]. Частково висвітлюють тематику коронування чудотворної ікони в Станиславіві Івано-Франківську в науково-популярних статтях І. Бондарев [7], Н. Храбатин [8]. Серед джерел, які містять цінний фактаж про подію коронації Матері Божої Станиславівської, особливо цінним є видання 1937 р. «Пам'ятка реконструкції чудотворної ікони Матері Божої в костелі вірменському в Станиславові 30 травня 1937 р.», яке зініційовано комітетом Коронації Матері Божої Станиславівської [9]. Саме це джерело дало можливість точно відслідкувати маршрут коронаційної процесії, заходи, які були проведені до самої церемонії та під час неї.

Методологія. Для з'ясування джерелознавчої та візуальної бази цього дослідження було використано метод опису, аналізу, зокрема при опрацюванні наукових публікацій та списків чудотворних ікон Ченстоховської Матері Божої та Матері Божої Станиславівської. Методики теоретичного узагальнення та інтерпретації, а також емпіричний метод порівняння дали можливість проаналізувати особливості іконографії Матері Божої Станиславівської, узагальнити історичні факти щодо її появи, коронації, перебування в різних місцях. Хронологічна методика була використана для подачі основного матеріалу статті.

Основна частина. Між першими чудотворіннями й коронацією Матері Божої Станиславівської пройшло майже три століття. Багато українських чудотворних та коронованих ікон мають поряд з фактами чудодіяння драматичні історії походження, повторного віднайдення, чудесного порятунку ікони від природних стихій (вогонь, вода) тощо. Хоч

більшість таких ікон за походженням були грецькими або візантійськими, привезеними в часи Київської Русі (до такого походження апелюють автори описів чудес Белзької, Ченстоховської, Холмської, Львівської Богородиці та ін.) [3, с. 279], але існувало багато образів, які мали походження з XVII—XVIII століть. До таких належала Станиславівська Богородиця.

Для франківців «голуба церква», «вірменська церква» (Вірменський костел, нині — православний кафедральний собор Покрови Пресвятої Богородиці), яка розташована в історичному середмісті неподалік Ратуші, є місцем, де майже три століття зберігалася одна з найважливіших святинь міста — Чудотворна ікона Матері Божої Станиславівської. Вірменська громада з'явилася в місті фактично одразу після його заснування, а саме в 1654 р., та одразу вірмени, за підтримки Андрія Потоцького, побудували для себе дерев'яний храм, який за тогочасними розмірами нагадував швидше каплицю [9, с. 11].

Зауважимо, що ікона з вірменського храму від давня славилася численними чудами: вірні зцілювалися від страшних недуг, знаходили душевну підтримку. Місто фактично перебувало під покровом Матері Божої. Тому Йозеф Потоцький для підвищення іміджу міста на головній брамі міста пише: «Град Діви» [9, с. 13]. Станиславів упродовж декількох століть був доволі великим відпустовим місцем у західноукраїнському регіоні, сюди приїздили паломники з усієї Європи. Традиційно для таких ікон зцілені «Чудом» прочани згодом виготовляли золоті й срібні воти, тому така традиція була поширена й у Станиславові. За переказами, ікону написав 70-річний іконописець Даниїл для писаря станиславівської вірменської спілки Донінга в кінці XVII — на початку XVIII ст., і саме Донінг першим побачив сльози на обличчі Богоматері й ними зцілив хворобу очей [8].

Ця ікона була копією знаменитої Ченстоховської ікони Божої матері — головної святині Польщі. Чудотворна Матір Божа Станиславівська не мала «давньої легенди». Належала ікона до типу Одигітрії. Аналіз іконографічних типів українських чудотворних Богородичних ікон XVII—XIX ст. вказує, що найпоширенішими є два типи: Богородиці Одигітрії (Холмська, Ченстоховська, Тереховська, Гошівська ікони) і Богородиці Елеуси (Поча-

ївська, Жировицька, Крехівська ікони). Дослідники слушно відзначають, що частина ікон була різного роду копіями Ченстоховської ікони Богородиці (Гошівська, Станиславівська ікона). Окремі ікони, відзначає М. Левицька, мали ознаки впливів латинської іконографії (де Богородиця зображена на троні зі скіпетром і Христос із державою — ікона з Білинич), інші були копіями римської Марії Сніжної (Бердичівська ікона), кілька зразків близькі до латинської іконографії Скорботної Матері Божої, де Богородиця без Ісуса, з молитовно складеними руками й опущеним поглядом (Остробрамська ікона, Будславська ікона) [3, с. 280].

Ікона Ченстоховської (Белзької) Божої Матері, за однією з версій, походить з Візантії й згодом була привезена в Україну, а з України — до Польщі (де й знаходиться донині) та є правдивим символом єдності східних і західних християн. Ця ікона як об'єкт культу вже понад 600 років перебуває під опікою отців-паулінів у монастирі на Ясній Горі. Це святиня Данила Галицького, яка була вивезена з Белзького замку до Львова, а потім до Ченстохови в 1384 р. останнім представником роду Шльонських Піастів, опольським князем Владиславом [6, с. 190]. Перед ченстоховським образом упродовж століть моляться люди: православні й католики. Ченстоховська ікона, за словами О. Ременяки, перебуваючи у монастирі паулінів на Ясній Горі, стає певним енергетичним центром, який кристалізує богородичний культ як вираз духовності [6, с. 194]. Подібною релігійно-культурною пам'яткою стає для Прикарпаття копія з цієї богородичної ікони. Між західноукраїнськими парафіянами існувала навіть така думка, що коли хтось хотів поїхати на прощу до Ченстохови, але не мав змоги, то може поїхати до Матері Божої Станиславівської [9, с. 19].

Зауважимо, що лише на підставі акту Папи римського Климента XI 8 вересня 1717 р. ченстоховська ікона була коронована й тим офіційно визнана чудотворною, хоч факти чудотворіння були набагато раніше. Які підстави мусіла мати ікона для коронації, щоб її офіційно визнали чудотворною? У католицькій та уніатській традиції особливим актом відзначення ікон Богородиці є прикрашення їх коронами чи коронування. Такі ікони повинні мати особливу пошану серед вірних, а сам акт коронування здійснює Папа Римський або делегований для цього єпис-

коп. Традиція коронації існувала на Західній Україні з XVIII ст. й проводилася католиками та греко-католиками. Такий обряд поширився в XVII ст. по країнах Західної Європи, а у XVIII ст. на територіях сучасної України. Засновником коронацій Богородичних ікон вважають графа Олександра Сфорціо Палавічіні, адже він заснував у капітулі Святого Петра у Римі спеціальний фонд, що давав дозвіл та благословення на коронацію [5, с. 87]. Папська капітула в роз'ясненнях щодо коронування чудотворних ікон визначала, що цілком неважливо, з якого матеріалу було зроблено чудесний образ (ікона, картина, статуя, рельєф тощо), також не важлива є його мистецька вартість, однак образ має бути достатньо старовинним та історично цінним [3, с. 273].

Про особливості виникнення традиції коронування докладно, опираючись на вагомні джерела, пише у своїй статті М. Левицька: «Хоча перша коронація образу Діви Марії сягає VIII ст. (часів папи Григорія III), сам урочистий обряд коронації в латинській Церкві було розроблено за папи Урбана III (1623—1644). В 1-й пол. XVII ст. було короновано римський образ Богородиці Сніжної (Sallus Populi Romani); до коронації було виготовлено багато копій цієї ікони, які розійшлися всією Європою. Посттридентська реальність потребувала уніфікації різних варіантів поклоніння і вшанування чудотворних образів. Тому було прийнято чіткі умови Ватиканської капітули щодо визнання образу чудотворним / *gratiis refulgens* / і прописано процедури, що передували його коронації» [3, с. 272].

Основними уніфікованими вимогами для визнання ікони чудотворною з XVII ст. були наступні: чудодіяння постійне та слава про образ; велике територіальне розповсюдження культу (кількість паломників із різних місць); особисті свідчення про чуда, які підтвердила й зафіксувала письмово спеціальна комісія та достойні свідки та видання друком т. зв. «Книги чудес»; місцевий єпископ вносив подання про коронування ікони до Папської капітули за три роки до планованої коронації; потім папський бреве затверджував дати коронації та вигляд корон, які передавали з Рима (корони не можна було змінювати довільно за жодних обставин, якщо їх втрачали, треба було просити у Ватикану нові) [3, с. 273].

Матір Божа Станиславівська, як копія ченстоховської, також одразу ж стала багатою на дива, а

для їх обліку заведена спеціальна книга рукописна («*Liber miraulorum Imaginis B.V. Marial in ecclesia Armenorum Stanislaopoli ab anno 1742*» «Перелік чудес обліку Благословенної Діви Марії у Станиславському вірменському костелі»). Подібні книги були відомі на українських землях: книжка Т. Боровика з описом історії чудотворного образу Богородиці в Жировичах («*Historia cudownego obrazu Najswietszej Ranny Marii w Zyrowicac*» (Вільно, 1629); книжка авторства холмського єпископа Я. Суші «Фенікс, тричі відроджений...» («*Phenix tertiato redivivus...*», 1646 р., Замость) про Хомську чудотворну ікону; книжка чудес католицької Будславської Богородиці (Е. Зеєлевич «Зодіак на Землі», 1650 р.), а серед українських джерел про чудеса Богородичних образів є «Нове небо» Йоаникія Ґалятовського (львівське видання 1665 р.) [3, с. 274]. Крім того, стараннями ксьондза Манугевича було видано «Щоденник Найсвятішої Марії Діви Плачучої в образі станіславівським в костелі вірменському, відомому благодіяннями. 1771, 1830, 1883, 1908, 1930, 1935» [9, с. 100].

І. Боднарєв у своїй статті наводить такий приклад чудодіяння Матері Божої Станиславівської: «14 жовтня 1742 р. панна Маріанна Ольшевська, яка страждала проказою й паралічем, а лікарі від неї відступилися, ще не знала про цей чудесний образ. Белзький Ловчий Кароль Обнінський розповів їй про чудеса Матері Божої Станиславівської. Почувши це, вона негайно з плачем і повною вірою вигукнула: «Милосердна Мати, якщо справді Ти наділяєш ласкою людей, змилуйся наді мною, грішною, вилікуй мене, щоб і я могла вихвалити твоєю ласку!». Вигукнувши це, вона враз заснула, а коли прокинулася через сім годин, то почула значне поліпшення в ногах і руках, почала ходити і постановила пройти пішки п'ять миль до цього образу» [7].

Популярність чудотворної ікони підштовхнула вірменську громаду до побудови мурованого храму на місці дерев'яного. Тому вже 22 серпня 1763 р. відбулось урочисте освячення костелу Непорочного Зачаття Найсвятішої Діви Марії, яке проводив львівський вірменський архієпископ Яків Стефан Августинівич [8]. Ікона довго була у власності вірменської громади, а шанували її і католики, і православні. Будівля Вірменського собору згодом перейшла до римокатолицької громади, отже, чудотворний образ став

їх власністю. Свідчень про якісь міжконфесійні конфлікти щодо шанування й приналежності Матері Божої Станиславівської нами поки не виявлено. Однак протягом XVII—XVIII ст. частими були конфесійно-майнові суперечки за чудотворні ікони й святині, з ними пов'язані (ікони білорусько-українського пограниччя — Будславська, Куп'ятицька, Білиницька ікони Богородиці, чудотворний образ із Межирича Острозького на Волині), ставали об'єктами суперечок. М. Левицька зазначає, що ікони «переходили» від православних до уніатів і знову до православних (Куп'ятицька ікона, Почаївська ікона), від уніатів до римо-католиків (ікона з Білинич), від православних до римо-католиків (ікона з Межирича) тощо [3, с. 280]. Л. Міляєва вказує, що «одні й ті ж святині опинялись у центрі уваги різних конфесій, які ревниво ставилися до питання походження і формування культу чудотворних ікон, хоча й однаково активно розробляли специфічні форми їх шанування» [2].

Про станиславівську чудотворну ікону довідались у Римі, тому в 1777 р. папа Пій VI надав цій святині повний відпуст. Цей церковний обряд передбачає, що під час його проведення прочанам масово відпускаються гріхи. Відпуст відбувався 20 жовтня, і потік паломників почав збільшуватись, тому через 100 років папа Пій IX продовжив відпуст до 22 числа включно [8], а богослужіння мали тривати сорок годин [9, с. 33].

Про зцілення нужденних свідчили численні воти зі срібла чи золота у вигляді частин людського тіла у вітринах, по обидва боки від ікони. І. Бондарєв зауважує про це наступне: «Станом на 1936 рік їх налічувалось 738. Це при тому, що багато золотих вотив було конфісковано за наказом цісаря Йосифа II наприкінці XVIII століття» [7]. Зауважимо, що ікона «плакала», і ці сльози витирали білим вельоном, який також вважався чудотворним [9, с. 24], спочатку воти вішали на саму ікону, тому реставратори нарахували 289 «проколів» від цвяхів [7].

У XIX ст. під час Мармулядової пожежі вірменський костел горів, але вірні врятували образ (права частина ікони залишився підпаленою), руйнування храму в Першій світовій війні також дивним чином минули ікону, і вона уціліла. Тому з часом, вже в XX ст., реліквію вирішили коронувати. Цим опікувався з 1919 р. ксьондз собору Комусєвіч (відновив інтер'єр, сприяв створенню нових шат для образу

тощо) [9, с. 6]. Він ініціював збір коштів на відновлення порушеного храму й для цього організував продаж іконок та сувенірів із зображенням Матері Божої Станиславівської. Завдяки цьому багато людей по всій Польщі дізналося про цей чудотворний образ, тому відтак ним було ініційовано збір підписів для прохання коронувати образ [9, с. 7]. Однак до самої урочистої події ксьондз не дожив.

Варто зазначити, що коронаційні урочистості на території Західної України регулярно проводилися в різних містах. Мистецьке оздоблення таких заходів було доволі помпезним. Будувалися оказіональні споруди (тріумфальні арки, шпору, намети для поважних гостей тощо), відбувалися процесії, військові паради, феєрверки, концерти, влаштовувалися вистави, банкети тощо. Можемо стверджувати, що такі урочистості мали вплив не лише на суспільне життя, а й на мистецтво. До прикладу українські процесійні ікони отримали у XVIII ст. певні іконографічні та мистецькі особливості, власне, під впливом коронацій чудотворних ікон. Це поширення сюжету «Коронування Богородиці», а також зміна німбів на корони в зображеннях богородичних ікон та появи вгорі на декоративному обрамленні нового домінуючого елемента — корони [4, с. 43].

Коронування ікони в міжвоєнний час XX ст. в Станиславові мало вже ознаки екуменічного діалогу, адже проводилося всіма християнськими громадами міста того часу. Це дійство можна віднести до найбільш масових та резонансних у історії міста, адже до організації заходу було залучено тисячі людей, а прочан годі були полічити. Називають приблизну кількість учасників: 80000 осіб і це більше, ніж населення тогочасного Станиславова.

Як сказано вище, ще в 20-х рр. XX ст. було вирішено клопотати перед Римом про коронацію ікони, й офіційно його зробив львівський вірменський архієпископ Йосип Теодорович. Таке клопотання підписали численні відомі особи (вірменський архієпископ Теодорович, греко-католицький митрополит Шептицький, головний архієпископ Польщі кардинал Гьонд, архієпископи та єпископи Варшави, Кракова, Станиславова і навіть далеких Парижа й Венеції), а загальне число підписів світських і духовних осіб сягало понад 9000 [7].

Така солідна підтримка допомогла, і в листопаді 1936 р. Папа Пій XI видав коронаційний декрет,

а коронація була призначена на неділю 30 травня 1937 року. Почалася довга підготовча робота. Утворено Координаційний комітет коронації, до якого увійшли міські духовні та світські достойники. Його злагоджену роботу забезпечували численні групи, що відповідали за конкретний напрям. Так група квартирно-інформаційна своїм завданням мала приготування нічлігів для паломників й організацію двох інформаційних пунктів для приїжджих: на вокзалі та на вул. Камінського (тепер. вул. Івана Франка); група залізнично-дорожня координувала рух поїздів, впровадження спеціальної залізнично-дорожньої лінії та знижок на квитки для прочан; група санітарна відповідала за два стаціонарні пункти надання першої медичної допомоги та десять мобільних медичних патрулів; духовенство зустрічала й розміщала репрезентаційна група, яка й забезпечувала цих достойників автомобілями й водіями для пересування по місту [8]. Крім того, були виокремлені відповідальні за декорації міста та підготовку хору для виступу під час коронації. Окрема група організувала інформування громадськості про програму урочистостей у пресі, на радіо, і навіть були залучені кінохронікери й створений невеликий репортаж із коронації.

Урочистості були розплановані на декілька днів. Так в п'ятницю, 21 травня, розпочався дев'ятиденний піст. Існують згадки, що священники не встигали приймати численних прочан до сповіді, а 27 травня розпочався «трідіум» — служба в трьох католицьких обрядах, яка тривала три дні. Історикиня Н. Храбятин подає таку інформацію: «Спочатку літургію у вірменському обряді відправив о. мітрат Діонізій Каетанович. Наступного дня літургія була пишно відправлена в греко-католицькому обряді єпископом Іваном Лятишевським з асистентурою та хором. В суботу, 28 травня, понтифікальну суму в латинському обряді відбув єпископ Євгеніуш Базяк» [8].

Отже, 30 травня 1937 р. стало знаменною датою для міста. Подібних урочистостей у Станиславові не відбувалося з дня похорону Йосипа Потоцького. Небачений за пишнотою захід об'єднав тисячі людей не лише з міста, а й з цілої Польщі та інших країн. Дійство пройшло із розмахом, а саму церемонію визнали чи не найкрасивішою з-поміж подібних у ті часи [7].

30 травня 1937 р. розпочалися урочистості коронації Чудотворного образу Божої Матері. На

церемонії було присутнє високоповажне духовенство: примас Польщі кардинал Гьонд та сімнадцять єпископів, які представляли римо-католицьку, греко-католицьку та вірменську церкви. Програма святкувань передбачала урочисту ходу, військовий парад, богослужіння на Діброві (тепер стадіон «Рух»), повний триденний відпуст тощо.

Служба почалася о 5 годині ранку на площі перед колегіатою, а о 8 годині вулицями почала рухатися величава процесія з чудотворним образом Матері Божої Ласкавої через фактично все тогочасне місто до Діброви (територія за сучасним парком Т. Шевченка). Ця урочиста хода тривала дві години, а на акт коронації чудотворної ікони був офіційно запрошений і греко-католицький Преосвященний Ординарій Григорій Хомишин.

Відповідно до програми святкувань (видрукувана наперед) о десятій годині урочисто проголосили коронаційний декрет латиною та польською мовою, а архієпископ Теодорович поклав на чудотворний образ золоті посвячені корони. Після цього посвячення відбулася служба, яку відправив примас Август Гьонд. Далі процесія рушила тим самим маршрутом назад до вірменського костюлу, де торжество було завершено відспівуванням хором гімну «Тебе, Бога, хвалим» [8]. Ввечері відбулася вечірня служба з проповіддю у вірменському костюлі, а всім учасникам надано триденний повний відпуст [8]. Заслугує на увагу й сервісна організація дійства: до послуг прочан повсюдно встановили пункти продажу прохолодних напоїв та пам'яток з коронації, велася пряма радіотрансляція про події коронації журналістами Львівського радіо (існують фото).

Якщо говорити про мистецькі особливості станиславівської коронації, то варто насамперед зазначити про те, що суттєво оновили саму ікону й виготовили для неї нові ризи з гербами Польщі, Станиславова, Папи Римського та архієпископа Теодоровича. Місто по ходу процесії прикрасили прапорами, ялинковими гірляндами, встановили дванадцятиметрові колони, на які прикріплювалися семиметрові польські національні, ватиканські та місцеві прапори, спорудили тріумфальні арки. На перехресті вулиць Вірменської та 3-го Мая (тепер вул. М. Грушевського) розміщено велику тріумфальну арку, яку щедро прикрасили прапорами та зеленню, а менша арка розташовувалася на алеї Мосціцького (тепер вул. Низо-

ва). «Площу за парком, де пройшло проголошення коронаційного декрету і польова служба Божа, також оздобили 12-метровими колонами з прапорами. Вражали рясно завітчані будинки міщан. Прапори майоріли по одній лінії на рівні другого поверху. Ввечері Ратуша і вірменський костюл освітлювалися рефлекторами», — уточнює Н. Храбатин [8].

Друга світова війна внесла свої корективи й у розмірене століттями життя Богородиці Станіславівської, адже в місті закріпилася радянська окупаційна влада, яка наказала полякам покинути місто. Не став винятком настоятель вірменського костелу отець Казимир Філіп'як. Йому доля призначила бути охоронцем чудотворної реліквії з храму. Він сховав справжню ікону від НКВД, а показав їм копію й врятував оригінал від конфіскації [7]. Згодом отець Казимир таємно вивіз реліквію до Польщі, й ікона знаходилася в каплиці його родинного будинку в Тимбарку. Отець Філіп'як у 1958 р. переїхав до Гданська, де йому дали парафію в костелі Святих Петра і Павла, який він відбудовував після війни. У цьому храмі ікона й залишається донині, а разом з нею й дорогоцінні коронаційні ризи 1937 року [8]. 10 вересня 2006 р. відбудований гданський костел Петра і Павла був заново посвячений, а 19 серпня 2007 р. там відбулася урочиста інтронізація образу Матері Божої Ласкавої Станіславівської [8].

З падінням Радянського союзу пожвавлюється релігійне життя міста Івано-Франківська. Відновлюють храми, утворюють нові громади, будуються нові церкви. Питання повернення Матері Божої Станіславівської на Батьківщину звучало на різних рівнях неодноразово. На сьогодні в місті є дві копії чудотворної ікони. Одна прикрашає фронтон Покровського кафедрального собору ПЦУ (вірменська церква). Інша зберігається у новозбудованій церкві святого Йоана Хрестителя (УГКЦ) на вулиці Микитинецькій. Представники православної громади Покровського собору їздили в храм Петра і Павла в Гданськ, вели перемовини, аби хоч на тиждень у час традиційного триденного відпусту Станіславівська Матір Божа могла бути у своєму рідному храмі, але польська сторона їм відмовила.

Хоча згодом на запрошення о. Цезарія Анусевича, пароха парафії Петра і Павла в Гданську та місцезнаходителя відпустового місця Матері Божої Лас-

кавої Станіславівської, 18—21 квітня 2010 р. цей храм відвідала офіційна делегація на чолі з тогочасним віцемером Олександром Дерев'янком. Під час візиту була освячена точна копія ікони Матері Божої Ласкавої Станіславівської, яка нині зберігається у храмі Святого Йоана Хрестителя. Копія виконана художником-реставратором краєзнавчого музею Валерієм Твердохлібом.

Бажання громади все-таки мати у колишньому вірменському соборі Матір Божу Ласкаву стає основою для певних маніпуляцій. У соборі знайшли ікону в купі дерев'яного будівельного сміття, а ЗМІ повідомили, що ця ікона — копія Матері Божої Станіславівської. Ми стверджуємо, що це дійсно стара ікона, орієнтовна дата створення кін. XVIII ст. Однак іконографія сюжетно не збігається з оригіналом Матері Божої Станіславівської, адже зображення не повторює Ченстоховську. Тому це просто давня ікона Богородиці Елеуси, а не її давня копія, як стверджує громада.

Висновки. Значення чудотворної ікони Матір Божа Станіславівська для суспільно-культурного розвитку міста Івано-Франківська у XVIII—XIX ст. було надзвичайно важливим. Вона була відомою серед копій Ченстоховської чудотворної ікони та віддавна претендувала на коронацію через численну кількість зцілень. Коронаційна церемонія цієї ікони в 30-х рр. XX ст. стала останньою здійсненою на території України в XX ст. та також суттєво пожвавила економіко-суспільний розвиток міської громади. Крім того, ця подія стала прикладом екуменічних практик, а отже, була новою формою суспільно-релігійних практик на той час, що об'єднали людей довкола міської громади й заради досягнення суспільного блага.

Наприкінці також висловимо свою думку щодо повернення чудотворної ікони. Важливо тут пам'ятати, що, власне, представники польської громади врятували чудотворний образ від знищення комуністів. Тому варто гостро не порушувати питання передачі Україні цієї ікони. Однак питання короточасного перебування образу Матері Божої Станіславівської в Івано-Франківську може розглядатися церковними громадами та адміністрацією міста. Така подія поглибить дружні зв'язки між Польщею та Україною, між православними й католицькими громадами, між містами Івано-Франківськ та Гданськ. Стане при-

кладом міждержавної та міжконфесійної духовно-культурної співпраці.

1. Яремчук С. Релігійні практики в сучасному соціумі: інституціональний контекст: монографія. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 400 с.
2. Міляєва Л. Українські Чудотворні ікони Богоматері в православній і католицькій традиції. Альманах '94 ЛАМ. Львів, 1994. С. 92—96.
3. Левицька М. Короновані ікони Богородиці в українській унійній традиції XVIII—XIX ст. (іконографія і зразки). Карпати: людина, етнос, цивілізація. 2017—2018. Вип. 7—8. С. 270—284.
4. Дундяк І. Мистецькі особливості західноукраїнських церковних процесій XVII—XVIII ст. Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. Т. VII. 2005. С. 28—35.
5. Вигодник А. Сюжет «Коронування Богородиці» на волинських іконах XVII—XVIII ст. (на основі пам'яток із колекції Волинського краєзнавчого музею та діючих храмів Волині). Волинська ікона: питання історії дослідження та реставрації. Луцьк, 1998. С. 85—90.
6. Ременяка О. Ікони Богородиці Ченстоховської та Холмської як свідчення культурної спільності Польщі та України. Мистецтвознавство України. 2017. С. 190—197.
7. Бондарев І. Станиславівський образ. URL: <https://report.if.ua/uncategorized/Stanyslavivskyj-obraz/> (дата звернення 29.05.2025).
8. Храбатин Н. Найбільша Святиня Граду Діви Галицький кореспондент. URL: <https://gk-press.if.ua/x3555/> (дата звернення 25.09.2024).
9. Żukiewicz Konstanty Maria. Pamiątka Rżronacji cudownego obrazu matki Boskiej kościele ormiańskim w Stanisławowie dnia 30 maja 1937 r. Nakład komitetu Koronacyjnego Cud. Obrazu Najśw. Marii Panny Łaskawej w Stanisławowie. St. Chowanec, 1937. 102 s.

REFERENCES

- Yaremchuk, S. (2020). *Religious practices in modern society: institutional context: monograph*. Chernivtsi: Chernivets. nats. un-t im. Yu. Fed'kovycha [in Ukrainian].
- Miliaieva, L. (1994). Ukrainian Miraculous Icons of the Mother of God in the Orthodox and Catholic Tradition. *Al'manakh'94 LAM. Lviv* (pp. 92—96) [in Ukrainian].
- Levyts'ka, M. (2017—2018). Crowned icons of the Virgin Mary in the Ukrainian Union tradition of the 18-th—19-th centuries (iconography and samples). *Karpaty: liudyna, etnos, tsyvilizatsiia* (Issue 7—8, pp. 270—284) [in Ukrainian].
- Dundiak, I. (2005). Artistic features of Western Ukrainian church processions of the 17-th—18-th centuries. *Visnyk Prykarpats'koho universytetu. Mystetstoznavstvo* (Vol. VII, pp. 28—35) [in Ukrainian].
- Vyhodnik, A. (1998). The plot of «The Coronation of the Virgin Mary» on Volyn icons of the 17th—18th centuries (based on monuments from the collection of the Volyn Museum of Local Lore and operating churches of Volyn). *Volyns'ka ikona: pytannia istorii doslidzhennia ta restavratsii*. Luts'k (pp. 85—90) [in Ukrainian].
- Remeniaka, O. (2017). Icons of the Virgin Mary of Czestochowa and Chelm as evidence of the cultural community of Poland and Ukraine. *Mystetstvosnavstvo Ukrainy* (pp. 190—197) [in Ukrainian].
- Bondariev, I. *The icon of Stanislaviv*. Retrieved from: <https://report.if.ua/uncategorized/Stanyslavivskyj-obraz/> (Last accessed: 29.05.2025).
- Khrabatyn, N. *The Greatest Shrine of the City of the Virgin Galician Correspondent*. Retrieved from: <https://gk-press.if.ua/x3555/> (Last accessed: 25.09.2024).
- Zukiewicz, Konstanty Maria. (1937). Souvenir of the Coronation of the miraculous image of the Mother of God in the Armenian church in Stanislawiv on May 30, 1937. Published by the Coronation Committee of the Miracle of the Image of the Blessed Virgin Mary of Grace in Stanislawiv. St. Chowanec [in Polish].